

Posudek bakalářské práce
Magdalena Ulipová (roz. Fictumová)
Chvalozpěv stvoření sv. Františka z Assisi
Fakulta humanitních studií University Karlovy
bakalářské studium humanitní vzdělanosti, 2021

Úvod

Autorka předkládané bakalářské práce **Magdalena Ulipová** se věnovala humanitnímu studiu široce (od teorií až po věci veřejné) a zřetelně i hluboce: středověká poezie ani křesťanská literatura nebývá středem zájmu studentů ani na FHS a tak Magdalenu možná přivedl k rozboru Chvalozpěvu stvoření zájem o činnost a tvorbu papeže Františka I. Ať tak či onak, volba je díky papežovým encyklikám vysoce aktuální a díky zejména druhé z nich mne činí alespoň částečně kompetentním k posouzení práce, ač nejsem religionista a má umbriština je velmi slabá.

Obvyklé kapitoly, do nichž po mnoho let člením své posudky, tentokrát následovat nebudou... Prostě se mi nezdá případné do nich Magdalenin text těsnat.

Odbudu si proto nejprve formální povinnosti. Myslím, že i formální aspekty jsou důležité a zvláště u tak krásného textu napsaného kultivovaným a bohatým jazykem pocítuji lítost nad překlepy a chybami:

Mgr. Josef Kružík PhD. (str. 1), srv. „Mgr. Josefu Kružíkovi Ph.D.“ (str. 3)...

„slova nevytrhávat z kontextu, ve kterém byly vysloveny“ (str. 7)

„*Laudes creautuarum*“ (str. 8)

„...opírají se o kritické vydání Kajetana Essera, vydaného...“ (str. 13)

„zdaje“ (str. 13) – zda je

Výjimku, ale tvořili (str. 22)

Plameny sežehli (str. 22)

božím synu (str. 22)

místo celopalu beranu (str. 22) – berana nebo beranů

Boží anděle (str. 25)

Boha, měli (str. 26)

věcně: „Joseph Ratzinger, aktuálně působící jako emeritní papež Benedikt XIV.“ (str. 43) – Benedikt **XVI**

To jen příkladmo a konec obtěžování.

Práce s literaturou je takřka suverénní, ať už jde o interprety a historiky nebo intertext (možno i pretext a posttext, intratext).

Velkou pochvalu zasluhuje už jen dohledání a sestavení bibliografie, natož pak její prostudování a výklad.

Při kritickém rozboru textu je samozřejmě legitimní použít české překlady, ale „ještě samozřejmější“ je použít ty, jež jsou pořízeny z původních autorských originálů, a dále je správné použít dva (a třeba i víc); tedy vše správně.

Kromě zjevného vlivu vedoucího práce je k interpretaci textů vhodné připomenout i Julii Kristevu, Noru Krausovou, Rolanda Barthesa, Lubomíra Doležela a zejména v našem (československém) prostředí i nedocenené Františka Mika a Antona Popoviče nebo tradici méně

známého Julia Dolanského – Heidenreicha. Nejde o výtku, jen o rozšíření teoretických možností interpretace o jinak systematicky pojaté koncepty.

K pojmu příroda: souhlasím s autorkou, ale pro pořádek nutno připomenout pojem *fysis*, který středověk (neumím posoudit, zda František) znal (srv. např. Zdeněk Kratochvíl: *Odyssea, předsokratikové, Aristoteles*).

„Papež František svojí první encyklikou *Laudato si'*“, (str. 6), píše autorka.

Text *Laudato si'* (Tobě buď chvála), je velkou většinou udáván jako *druhá* encyklika papeže Františka I. Nejde však o zásadní nepřesnost, protože text první encykliky *Lumen fidei* (Světlo víry) převzal František od svého předchůdce Benedikta XVI. a částečně ji přepsal a dokončil podle jeho konceptu (odtud „čtyřruční encyklika“; a navíc není hlavním tématem práce). Na straně 15 dává autorka (k ulehčení čtenáře ☺) najevo, že její erudice je dobrá, ale dopouští se jiné nepřesnosti, píše-li „První encyklika psaná ryze papežem Františkem“ (str. 15, zvýr. IR). Z hlediska katolické církve a statusu papeže je samozřejmé, že autorem poselství „listu“ je pouze papež, z eklesiologického i literárně kritického hlediska je však dobré vědět, že tak nesmírně komplexní a věcně správný text prostě nemůže napsat jeden člověk; a věren své skromnosti i ekumenismu se František I. ani spoluautory příliš netají. Jsou jimi John Zizioulas, Peter Turkson, dr. Carolyn Woo, Hans Joachim Schellnhuber, dr. Valeria Martano, lidé velmi různých profesí (ale to už je nad rámec posudku). Jsem nucen to uvést jen proto, že ani slovo „ryze“ prostě neplatí (a jen na okraj: domnívám se, že odborná redakce 2. českého vydání encykliky textu spíše uškodila, protože jsem si naprosto jist, že právě Bergoglio jako autor vtiskl výslednému textu výsostnou stylovou (*rukopisnou*, s Rolandem Barthesem) jednotu (srv. „rapidación“), již přírodovědná striktnost oprávců někdy spíše uškodila.

Jediná poznámka k interpretaci encykliky *Laudato si'*: jde o příliš komplexní dílo, vertikálně (hloubkou ponoru až např. po chemickou [Jorge Mario Bergoglio byl ze střední školy provozní chemik] nebo ekonomickou [papež František I rozebírá obchodovatelná emisní povolení – *odpustky*]) problematiku, i horizontálně (šíří záběru), již sám autor nazývá *integrální ekologii*, než aby mu mohla být autorka práva prostřednictvím několika odstavců. Nedopustila se však v těchto odstavcích chyby.

„Postupně se její dílčí motivy ukazují v kontextech relevantních pro celkové pochopení tohoto textu. (str. 6) Tedy v kontextech celku básně, v dobovém kontextu nebo v kontextu současnosti? Uvidíme!

A proto dále už poznámky a komentáře, vedené textem bakalářské práce.

„Sv. František ... vše, co je stvořeno, považuje za svou rodinu. Důvod je jednoduchý – celé stvoření má stejného Otce.“ (str. 6); ano, ale není to důvod *jediný* (viz níže).

„Pro Františka vše dostávalo smysl v rámci biblických textů a liturgie, člověk 21. století vidí v té samé oblasti přírodní zákony a ekologické zásady.“ (str. 6) Papež 21. století vidí v té samé oblasti spojení *obojího*, jež nazývá „integrální ekologii“.

„...v encyklice totiž hojně cituje své papežské předchůdce nebo výstupy z biskupských konferencí po celém světě.“ (str. 15). Ne jen to: papež rád a hojně cituje např. své vlastní projevy, kdykoli má pocit, že již dříve docílil správné formulace a / nebo že je třeba to důležité opakovat

„Ve středověku se s přírodou bojovalo, vrcholily odlesňovací a zúrodnovací akce, jež byly projevem heroismu. Středověk v žádném případě přírodu nemiloval.“ (str. 31). Ano, jistě, takto tradičně to vidí Cardini; ale již před ním poskytuje jiný vhled Michail Bachtin – a Jiří Sádlo: nešlo o revoluci, ale o staleté soužití. Tím těsnější, čím *chudší* člověk byl: a František žil obojí, přepych i nuzotu, a *volil* chudobu.

Krásně napsaná je pasáž o vodě na straně 36. Ano, ne *voda*, ale *vědomí vody*, *živá* voda jako pramen, který bude trvale přítomný v člověku, je to, co Bůh slibuje – za podmínky, že člověk pochopí

a přijme řád stvoření – dostane se mu vody jako (František a čtenář odpustí) trvalého přírodního zdroje.

Na straně 38 je diskutována, ne však banálně, snad nejznámější environmentální biblická dichotomie, totiž koncept člověka jako pána a jako správce. Ve skutečnosti nejde o výběr: člověk je obojím, neboť k právu patří i povinnost – a odpovědnost ke stvoření; a pánem být přestává, nespravuje-li. (Srv. i cit. Dalaruna).

„To je také předmětem rozsáhlých diskuzí o tom, zda chtěl opravdu František vyzvat tvory ke chvále Pána, anebo chválit Pána za všechno, co stvořil. K tomuto dilematu se vrátíme později.“ (str. 27) Autorka se skutečně vrací a konstatuje, že řešení vlastně není tak důležité: důležitější je celek. Na dvou jiných různých místech totiž poznamenává dvě důležité věci. Nejde samozřejmě o panteistický přístup; a současně je zásadní, že „Františkovo“ stvoření je stvoření „uspořádané podle plánu, který je hierarchický a neměnný – všechny části mají své místo“. (str. 31) Tento plán, tedy *řád*, koresponduje s pečlivě budovaným *řádem* básně, který Ulipová postupně pečlivě prokazuje od systematického řazení motivů, opakování rytmu, trópy až po symboliku (str. např. 39) či zvukomalebné prostředky (např. str. 33). Není to tak, že s přírodou je nezbytné bojovat (viz už antické pastorální motivy, Hadot atd.): je třeba *pochopit* tento řád, a to *jako celek* (neboť jde o Boží vůli), a žít *v řádu*. V řádu celku: ano, a všichni chválí za celek, jehož jsou součástí, a současně všichni jsou součástí celku – řádu, jemuž dávají smysl a (ostýchám se za tak pragmatická slova) *funkčnost provozu*. Tak čtu Chvalozpěv já: ale jsem přesvědčen, že tak jej čte i Ulipová, jen to nedořkne do úplného konce. Jenže zato dělá něco jiného a mnohem pracnějšího: snáší důkazy. Precizně, s citem a přesvědčivým způsobem.

Myslím, že jsem uchazečce Magdaleně Ulipové (Fictumové) zavařil. Kromě věcí formálních (překlepy, interpunkce atd.) na ní totiž k obhajobě nic nechci. Nevím, co.

Bakalářská práce stojí nikoli rozsahem, ale obsahem o poznání *nad* obvyklými pracemi i *mimo* ně. Udělala mi velkou radost a doporučuji ji k obhajobě s hodnocením „**výborně**“.

Strašnice 10. června 2021

PhDr. Ivan Rynda